

ФОГЕЛЬЗАНГ-АДЛЕР ЄВА. Соціальна політика Народної Польщі у галузі надання можливості виконання професійної діяльності жінкам-матерям (1945-1955)

У статті висвітлюються питання, що стосуються соціальної і професійної активізації жінок у перше повоєнне десятиліття в Польщі. Аналізуються проблемні аспекти соціальної політики Народної Польщі, спрямовані на надання можливості зайнятися професійною діяльністю матерям. Автор звертає увагу на зміну ролі жінки в повоєнному суспільстві і зауважує, що професійну активізацію жінок-матерів мала забезпечити широко розвинена ініціатива створення механізмів опіки – насамперед, ясел і дитячих садочків. Це надавало більшості полячок шанси зайнятися трудовою діяльністю.

Ключові слова: професійна активізація жінок, соціальна політика, ясла, дитячі садки, трудова діяльність.

FOGEL'ZANG-ADLER EVA. The social politics of Poland in the area of providing the opportunity of realization the professional activities for mothers (1945–1955).

In the article considered questions that relates social and professional women activation in the postbellum ten years in Poland. Analyzed the problems of some aspects of social politics in Poland for providing opportunity for implementation professional activity to mothers. The author notes that changed the role of woman. The well developed initiative of creation nurseries and kindergardens will provide the professional activation of mothers. It gives the good chances to become an employment.

Keywords: the professional activation of women, the social politics, the nurseries, the kindergardens, an employment.

UDK 37.011.3-051(438)

**Wiśniewska Ewa
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku,(POLSKA)**

**FUNKCJE I ZADANIA ZAWODOWE WSPÓŁCZESNYCH
NAUCZYCIELI W POLSCE**

Przeobrażenia dokonujące się we współczesnej polskiej szkole nakładają na nauczyciela nowe zadania i obowiązki. Ulega zmianie charakter pracy pedagogicznej, a w ślad za tym również rola zawodowa nauczyciela. Ewolucja jego roli zawodowej zmierza w dwóch zasadniczych kierunkach. Pierwszy polega na przechodzeniu od dotychczasowej roli odtwórcy, realizującego gotowe programy, plany i scenariusze, do roli twórcy, urzeczywistniającego własne koncepcje i pomysły pedagogiczne. Drugi – na przechodzeniu od roli prowadzącego, kierującego i dyrektywnego wobec uczniów do roli wspierającego i wspomagającego ich rozwój.

Słowa kluczowe: edukacja, szkoła, nauczyciel, rola zawodowa, funkcje i zadania zawodowe

(стаття подана мовою оригіналу)

Wprowadzenie w problematykę. Rola współczesnego nauczyciela – Europejczyka ulega przemianom, które omawiają między innymi następujące raporty edukacyjne: *Uczyć się, aby być* (1972), *Nauczanie i uczenie się na drodze*

do uczącego się społeczeństwa (1997), *Edukacja. Jest w niej ukryty skarb* (1996), *Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia- wspólne cele do roku 2010*. We wszystkich tych dokumentach zwraca się uwagę na konieczność zmian, jakie powinny objąć edukację w związku z zachodzącym procesem transformacji życia społecznego, które wynikają z globalizacji, postępu naukowo-technicznego, upowszechniania technologii informacyjnych oraz całokształtu skutków tych zjawisk w dziedzinie pracy i środowiska człowieka [6, s.32]. Wymagania zawodowego i społecznego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie wiedzy i gospodarki rynkowej przekładają się na procesy edukacyjne, z którymi musimy się liczyć a które można scharakteryzować następująco[9, s. 40-41]:

- Od poczucia bezpieczeństwa, wyznaczonego stabilnością środowiska życia i pracy człowieka, do poczucia zagrożenia, powodowanego powszechnością ryzyka;
- Od odpowiedzialności instytucjonalnej (grupowej) do odpowiedzialności indywidualnej (personalnej);
- Od przystosowania się człowieka do rzeczywistości do jej modyfikowania, przekształcania;
- Od pracy z dominacją czynności powtarzalnych do pracy z przewagą czynności twórczych, innowacyjnych;
- Od dominacji techniczności do dynamicznego wzrostu intelektualności;
- Od kształtowania własnego życia według wzorów tradycji do tworzenia koncepcji (myślenie przyszłościowe oraz umiejętność czytania i rozumienia procesów przemian).

W edukacji szkolnej wyraża się to następująco [9, s. 41-45]:

- Od przekazu wiedzy do uczenia się samodzielności poznawczej i egzystencjalnej, gdyż aby zdobyta wiedza miała wpływ na działanie, człowiek musi mieć do niej osobisty stosunek, wtedy staje się jego własną wiedzą, a ponadto – dzięki poznaniu dróg jej odkrywania – wiedzą wiarygodną. W przeciwnym razie jest tylko informacją;
- Od sterowania do inspirowania rozwoju; wymaga od nauczyciela refleksyjnych działań, namysłu nad własnymi decyzjami, ograniczenia dyktatu na rzecz porozumienia, dialogu, kompromisu a nade wszystko uznania indywidualności wychowanka;
- Od prostego przekazu do wprowadzania ucznia w świat wiedzy; a zatem nie transmisja wiedzy a docieranie do jej indywidualnych znaczeń. Wprowadzenie ucznia w świat wiedzy może wyrażać się opanowaniem metody tworzenia wiedzy a nie przyswojeniem wyników procesu badawczego;
- Od funkcji przekazu wiedzy do czynienia ładu w informacjach; era społeczeństwa informacyjnego lokuje sens szkoły w umiejętnościach

integrowania wiedzy, którą człowiek otrzymuje z różnych systemów przekazu;

- Od dominacji intelektu do równowagi świata myśli i uczuć; człowiek o zrównoważonej sferze intelektu i uczuć jest edukacyjną ideą raportu *Uczyć się, aby być*;
- Od alternatywy do dialogu; taka sytuacja powinna charakteryzować pracę nauczyciela z uczniami.

Nauczyciel, aby mógł odnaleźć należyte miejsce w systemie dokonujących się przemian, sprostać w/w oczekiwaniom i w należyty sposób spełniać swoją misję, powinien mieć przede wszystkim na uwadze cztery główne filary edukacji wymienione w raporcie J. Delorsa [1] i traktować je jako fundament wiedzy na całe życie. Te cztery filary, które można ująć w postaci haseł: *Uczyć się, aby wiedzieć! Uczyć się, aby działać! Uczyć się, aby żyć wspólnie! oraz Uczyć się, aby być!* podkreślają pojęcie „uczyć się”. Szczególną rolę w cywilizacji informacyjnej pełnią bowiem te formy aktywności człowieka, w których nie tylko wykorzystuje on wiedzę, ale w których tę wiedzę tworzy. Społeczeństwo informacyjne jest bowiem społeczeństwem ludzi twórczych. Dlatego współczesnej szkole potrzebny jest nauczyciel rozumiejący zachodzące zmiany społeczno-gospodarcze i polityczne, wrażliwy na dokonujące się przemiany w osobowości wychowanków, dokonujący ustawicznej refleksji swych poczynań edukacyjnych i wykorzystujący je w doskonaleniu pracy dydaktycznej i wychowawczej. Potrzebny jest nauczyciel wzbogacający swoje umiejętności psychopedagogiczne o nowe wartości, wiedzę o kulturze i ludziach, umiejętności interpersonalne, nauczyciel współtwórca nowego ładu społecznego, animator rozwoju i kreator nowych wartości [7, s. 40].

Ewolucja funkcji zawodowych nauczyciela.

Pod wpływem dokonujących się zmian społeczno – kulturowych i cywilizacyjnych ewoluuje profesja nauczycielska a zwłaszcza jej funkcje zawodowe. Tradycyjnie wyróżnia się następujące funkcje i obszary działań nauczycieli: kształcącą, wychowawczą, opiekuńczą, środowiskową, orientacyjną – życiowego ukierunkowania młodzieży, socjalizacyjną i badawczą [5, s. 436].

Dzisiaj społeczność nauczycielska ma jednak realizować dwie strategiczne idee współczesnej edukacji: 1) rozumieć świat- kierować sobą; 2) przygotować ludzi do uczestnictwa w procesie edukacji ustawicznej – uczenia się przez całe życie. Dlatego uległ znacznemu zwiększeniu – w stosunku do okresu wcześniejszego – zakres odpowiedzialności nauczyciela za całościowy, wszechstronny rozwój ucznia. W wyniku przemian nauczyciel zyskał też dużą autonomię w organizowaniu i realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego, jak również w podejmowaniu działań twórczych. Współczesny nauczyciel staje się więc, w znacznie większym niż dotychczas stopniu, organizatorem i

inicjatorem aktywności edukacyjnej uczniów oraz twórcą procesu edukacyjnego decydującym o jego treściach i organizacji.

Zmiany objęły także inne funkcje nauczyciela. W myśl nowych założeń, powinien on zredukować działania podporządkowane tradycyjnie pełnionym funkcjom informatora, instruktora, kontrolera i egzaminatora, a przyjąć na siebie przede wszystkim funkcję wspierającego i wspomagającego rozwój uczniów. Za naczelną obowiązek nauczyciela w tym zakresie uznaje się tworzenie jak najkorzystniejszych warunków do samorealizacji i samodoskonalenia się uczniów. U współczesnych nauczycieli powinna więc występować świadomość siedmiu zasadniczych grup (rodzajów) funkcji i zadań, takich jak:

1) nauczanie i organizowanie procesu uczenia się uczniów, uczenie ich realnego życia przez wielostronną aktywność poznawczą i praktyczną;

2) organizowanie form wychowania, wpływania na postawy wychowanków i wspierania ich w rozwoju osobowościowym i socjalizacji oraz umiejętność dobrego wykonywania funkcji wychowawcy klasy;

3) opieka nad młodzieżą, diagnozowanie, socjalizacja i resocjalizacja;

4) wspomaganie młodzieży w kształtowaniu jej planów oraz programów edukacyjnych i życiowych;

5) współpraca z rodziną i środowiskiem lokalnym oraz instytucjami edukacji równoległej, rozwijanie dialogu na temat dziecka, jego praw i powinności, a także integracyjnej roli szkoły i rodziny w wychowaniu;

6) sprawdzanie i ocenianie osiągnięć szkolnych dzieci, młodzieży, analizowanie niepowodzeń szkolnych i wychowawczych oraz współdziałanie z wszystkimi podmiotami w ich przezwyciężaniu;

7) umiejętność organizowania własnej pracy w działalności zmierzającej do efektywnego organizowania własnego warsztatu pracy oraz pracy z uczniami-wychowankami, a także planowania własnego rozwoju zawodowego.

Funkcje zawodowe nauczycieli możemy ujmować również w kategoriach umiejętności. Takie ujęcie tego problemu przedstawia K. Duraj-Nowakowa [3] wyróżniając następujące grupy umiejętności zawodowych nauczycieli:

– percepcyjne i diagnostyczne - rozumienie i wczucie się w stan wewnętrzny ucznia i jego sytuację, umiejętność odróżniania informacji bieżących o uczniu od jego stałej charakterystyki,

– projektowania (planowania) – planowanie pracy dydaktyczno-wychowawczej, opiekuńczej, planowanie lekcji różnych typów, przewidywanie wyników planowania, wybór materiału do lekcji, analiza sytuacji dydaktyczno-wychowawczych i właściwego (skutecznego) rozwiązywania, odpowiednie rozłożenie materiału nauczania, zachowanie niezbędnych proporcji teoretycznych i praktycznych, przewidywanie zmęczenia,

– adaptacyjne – zastosowanie sposobów pracy i rozkładanie materiału, z uwzględnieniem indywidualizacji, rozwiązywanie problemów metodycznych w

zależności od warunków uczenia się,

– poznawcze – analiza i interpretacja działalności własnej i innych, samokształcenie, doskonalenie zawodowe, przyswajanie nowości metodologicznych, rzeczowych i metodycznych,

– organizacyjne – organizowanie indywidualnej i samodzielnej pracy w klasie i w domu, organizowanie pracy zespołowej, organizowanie pracy pozalekcyjnej; kontrola, oceniające i korygujące czynności,

– pomocnicze – umiejętności gry na instrumencie, rysowania, majsterkowania,

– kierownicze – umiejętność inspirowania i sugestii, nowatorstwa i twórczości, wyzwala entuzjazmu,

– komunikacyjne – wprowadzanie pedagogicznie celowych sytuacji, utrzymywanie porozumienia z uczniami, rodzicami, z nauczycielami i zwierzchnikami.

Heliodor Muszyński odnosząc powyższe rozróżnienia do funkcjonowania w zawodzie wyróżnia trzy typy zawodowego funkcjonowania nauczyciel [11, s. 16-17]:

- Typ asekuracyjno-adaptacyjny – charakteryzuje się nastawieniem na trzymanie się wymogów formalnych, a więc bierne wypełnianie obowiązków. Taki nauczyciel kieruje się dwiema zasadami: z jednej strony robić w minimalnym stopniu to co wymagane a z drugiej unikać wszystkiego co naraża na przykrości, niezadowolenie i krytykę. Swoje czynności zawodowe ogranicza do tego co wymagane, zatem stosuje strategię unikania wszystkiego co niekonieczne, co niesie dodatkowe trudności lub grozi kłopotami. Zawód traktuje wyłącznie jako sposób życiowego ustawienia się;
- Typ submisyjno – konstruktywny (submisja – uległość) - traktuje stawiane mu wymagania jako osobiste wyzwania z pełnym oddaniem i zaangażowaniem. Jest lojalnym i oddanym a nade wszystko aktywnym i w pełni zaangażowanym wykonawcą obowiązujących go zadań, których nie uważa za narzucone lecz za własne. Ich rzetelne wykonywanie jest dla niego źródłem osobistego zadowolenia i poczucia zawodowego spełnienia się. Jest zawsze gotowy wprowadzać innowacje w swojej pracy, jednak impulsem do nich są zawsze wymagania lub zalecenia. Jest gorliwy i lojalny, żyje swoim zawodem i jego wykonywanie uważa za swoje powołanie;
- Typ autonomiczno- kreatywny – charakteryzuje się nastawieniem na stawianie sobie samym celów, zadań i wymagań dotyczących ich realizacji. Podchodzi refleksyjnie do swego działania, sam siebie kontroluje, ocenia osiągnięte wyniki. Nauczyciela kreatywnego cechuje ciągła gotowość do zmiany i otwartość na nowe idee, nowe

pomysłowy, wzory działania. Nauczyciel taki nie popada w rutynę, nie trzyma się kurczowo wypracowanych schematów, nie czeka na polecenia i nakazy. Potwierdzenia swej efektywności nie szuka u innych ani u zwierzchników lecz w samym sobie.

Współczesnej szkole potrzeba nauczycieli typu trzeciego – autonomiczno – kreatywnych–twórczych, niezależnych, pełnych inicjatywy, optymistów, profesjonalistów o rzetelnej, szerokiej wiedzy, samodzielnych i kreatywnych. Autonomia nauczyciela jest szansą do tworzenia nowych planów, wdrażania programów autorskich, co pociąga za sobą konieczność dokształcania się, poznawania nowych, atrakcyjnych i skutecznych metod nauczania. Nauczyciel przestał być gotowym źródłem informacji „...staje się przewodnikiem po świecie wiedzy, człowiekiem, który uchyla przed uczniem wielkie wrota do świata wartości, świata idei, postaci, myśli, słów i czynów, świata odkryć naukowych [10, s. 96]. Ważnym elementem tej postawy są te cechy, które odnajdujemy w ogólnych predyspozycjach nauczyciela, a więc: wewnętrzna potrzeba stawiania się autorytetem, potrzeba kreowania postaw innych ludzi, kontaktowość, otwartość, refleksyjność, decyzyjność, umiejętność podejmowania godnych kompromisów, autentyczność, empatia, szacunek, akceptacja siebie i drugiego człowieka [12]. Są to cechy godne wzmacniania w toku działalności zawodowej nauczyciela.

Zadania zawodowe współczesnych nauczycieli.

Na poszczególnych etapach edukacji szkolnej nauczyciele realizują wyznaczone zestawy zadań. Nauczyciele w szkole podstawowej muszą dostosować sposób przekazywania odpowiedniej wiedzy, kształtowania umiejętności i postaw uczniów do naturalnej w tym wieku aktywności dzieci umożliwiając im tym samym poznawanie świata w jego jedności i złożoności. Ponadto wspomagają samodzielność uczenia się uczniów, inspirują ich do wyrażania własnych myśli i przeżyć, rozbudzają ich ciekawość poznawczą oraz motywację do dalszej edukacji. Nauczyciele w gimnazjum wprowadzają uczniów w świat wiedzy naukowej, wdrażają ich do samodzielności, pomagają im w podejmowaniu decyzji dotyczącej kierunku dalszej edukacji i przygotowują do aktywnego udziału w życiu społecznym. Nauczyciele w szkole ponadpodstawowej są odpowiedzialni za rozwój języka ojczystego ucznia w mowie i piśmie, który tworzy fundament rozwoju dziecka. Nauczyciel ten jest także pomocą w kształtowaniu się zintegrowanej wewnętrznie osoby wychowanka i stanowi główny punkt odniesienia całej edukacji szkolnej - wychowania i kształcenia. Nauczyciel akademicki jest odpowiedzialny za wyposażenie studenta w pożądaną i niezbędną wiedzę, umiejętności i sprawności ale także kształtuje pożądane postawy wobec przyszłych funkcji i ról pełnionych przez absolwenta.

Podstawowe zadania zawodu nauczyciela to: transmitowanie wiedzy i własnego doświadczenia, rozwijanie sił twórczych i zdolności młodzieży, pobudzanie aktywności poznawczej dzieci i młodzieży, organizowanie działalności praktycznej uczniów, sprawdzanie i ocenianie osiągnięć dydaktycznych uczniów, przygotowanie do kształcenia ustawicznego (permanentnego). Zmieniająca się rzeczywistość edukacyjna przyniosła jednak nowe zadania. Nowe ujęcie tych zadań przedstawił już *Raport o stanie edukacji* z 1989 roku [4], w którym autorzy zaprezentowali syntetyczny wykaz grup i rodzajów zadań nauczycielskich:

- przekazywanie wiedzy i doświadczenia,
- pobudzanie aktywności poznawczej i praktycznej, rozwijanie sił twórczych i zdolności innowacyjnych dzieci i młodzieży,
- rozwijanie systemów wartości oraz kształtowanie postaw i charakteru wychowanków,
- rozwijanie zainteresowań, stwarzanie warunków do działalności praktycznej,
- posługiwanie się nowoczesną technologią kształcenia, sposobienie uczniów do aktywności zawodowej i społecznej,
- sprawdzanie i ocenianie osiągnięć szkolnych dzieci i młodzieży,
- przygotowanie wychowanków do uczenia się przez całe życie,
- kierowanie procesami orientacji szkolnej i zawodowej, wspomaganie uczniów w formułowaniu ćwiczeń edukacyjnych oraz planów zawodowych i życiowych,
- pomoc w organizacji życia społecznego dzieci i młodzieży w szkole oraz właściwego wykorzystywania czasu wolnego.

Również C. Banach, na podstawie badań przeprowadzonych pod koniec lat dziewięćdziesiątych, wyróżnił siedem grup zadań i 83 czynności, które wykonują nauczyciele:

- 1) zadania przygotowawcze – ogółem 12 czynności np.: przygotowanie merytoryczne i metodyczne do lekcji, pisanie planów, wypełnianie dokumentów,
- 2) zadania wychowawcze – obejmujące 26 czynności i wynikające z funkcji wychowawcy klasowego np.: organizacja imprez szkolnych klasowych, współpraca z rodzicami, organizowanie wycieczek i imprez kulturalnych,
- 3) zadania dydaktyczne – 23 czynności, w tym np.: przygotowanie i prowadzenie lekcji, kontrola i ocena zeszytów, sprawdzianów, wykonywanie pomocy naukowych, opieka nad klasopracownią, prace indywidualne z uczniami słabymi i zdolnymi,
- 4) zadania opiekuńcze – 20 czynności, w tym np.: rozpoznawanie i diagnozowanie sytuacji i warunków życia uczniów, organizowanie pomocy materialnej, troska o prawidłowy rozwój fizyczny i zdrowie dzieci, opieka nad organizacjami uczniowskimi,

5) współpraca ze środowiskiem wychowanków – 9 czynności, obejmuje np.: udział w pracach organizacji pozaszkolnych, pracach społecznych z uczniami, organizowanie imprez, uroczystości kulturalnych dla środowiska,

6) samokształcenie – 12 czynności np.: doskonalenie warsztatu pracy, udział w szkoleniach, kursach, zapoznawanie z literaturą fachową, zdobywanie stopni specjalizacji,

7) zadania administracyjno – gospodarcze – 4 czynności np.: pomoc przy remontach i wyposażeniu klas, inwentaryzacja, dyżury [5, s. 436].

Zmieniająca się rzeczywistość przynosi ciągłe zmiany. Współcześnie mamy na przykład do czynienia z dezaktualizacją podawanej wiedzy, a więc występuje konieczność jej uaktualniania ze strony nauczyciela. Wymaga to uczenia innowacyjnego, alternatywnego, edukacji elastycznej. Warto zwrócić uwagę również na większą dostępność do najnowszych informacji. Istotna jest umiejętność sprawnego korzystania z technologii komputerowej i informatycznej. Znajomość programów komputerowych, Internetu, gier komputerowych adresowanych dla dzieci i młodzieży oraz telewizyjnych programów edukacyjnych umożliwia atrakcyjniejsze nauczanie.

Jednym z wielu wyzwań dla współczesnego nauczyciela jest też inflacja wiedzy i umiejętności pedagogicznych, które z upływem czasu tracą na wartości. Komu zależy na przygotowaniu uczniów do życia, nie może poprzestać na tym, co zdobył wczoraj. Celem współczesnej edukacji jest bowiem przygotowanie nie tylko do korzystania z obecnej cywilizacji, ale również do twórczego uczestnictwa w procesie dalszego rozwoju i istnienia. W. Okoń sugeruje, że doskonalić się trzeba ustawicznie, przynajmniej tak długo, jak długo jest się nauczycielem. Wszystko to wymusza konieczność rozwoju zawodowego. Najlepiej obrazuje ten problem myśl J. Delors'a: „Sytuacja społeczna każdego z nas będzie w coraz większym stopniu zależna od zdobytej wiedzy. Społeczeństwo jutra stanie się społeczeństwem uczenia się i nauczania, w którym każdy będzie tworzył swoje kwalifikacje, dziś trzeba nam się uczyć przez całe życie”[1]. Szczególnie duże wyzwanie stoi przed młodymi nauczycielami, ale i tymi, którzy popadają w pewną rutynę pedagogiczną i trudno jest im zaakceptować pewne innowacje. Celowa i świadoma praca nad rozwijaniem siebie jest więc istotnym zadaniem zawodowym współczesnego nauczyciela.

Kwalifikacje i kompetencje osiągnane w okresie edukacji uczelnianej mogą być rozwijane w systemie doksztalcania i doskonalenia, aby nauczyciele mogli sprostać nowym wymaganiom czasów wielkiej zmiany społecznej, a przede wszystkim oczekiwaniom społecznym i potrzebom młodzieży, realizacji szkoły przyszłości, która wykształci ucznia o wiedzy operatywnej, posiadającego umiejętności selekcji informacji, trafnego ich wartościowania, ucznia o aktywnej postawie wobec świata i rozwiniętej twórczej wyobraźni [8, s. 270].

Ewolucja roli zawodowej nauczyciela.

Przeobrażenia dokonujące się we współczesnej szkole nakładają na nauczyciela nowe zadania i obowiązki. Ulega zmianie charakter pracy pedagogicznej, a w ślad za tym również rola zawodowa nauczyciela.

K. Denek uważa, że "nauczyciele we współczesnej szkole pełnią role: fachowców, menedżerów, inspiratorów i integratorów. Fachowcy mają wiedzę dotyczącą kwestii merytorycznych istotnych ze względu na złożoność realizowanych w szkole celów procesu kształcenia. Potrafią dobrać treści dla osiągnięcia tych celów, dostosować je do możliwości i potrzeb psychofizycznych uczniów oraz wiedzą, jakie umiejętności mają zdobyć uczniowie w szkole. Menadżerowie – potrafią zoperacjonalizować cele nauczania, ułożyć treści dydaktyczne tak, aby tworzyły spójną, logiczną, łatwą do zapamiętania, włączoną w konteksty wiedzy; tworzą właściwy klimat do efektywnej pracy zachowując odpowiednie proporcje między nauką i odpoczynkiem. Szkolni liderzy potrafią wywoływać pozytywne nastawienie do pracy, stwarzać wspólną strategię nauczania i uczenia się, stosowaną w różnorodnych formach i metodach oraz sprawnie się komunikować. Inspiratorzy – potrafią umacniać motywację do nauki, wносить ożywienie do społeczności uczniowskiej, oferować uczniom pomoc w odkrywaniu i rozwoju ich osobistych zainteresowań i możliwości. Rolę integratorów pełnią zaś ci, którzy potrafią osiągnąć porozumienie uczniów co do celów, jakie mają osiągnąć; dbają o wzajemny szacunek między uczniami i nauczycielami; potrafią negocjować, aktywnie słuchać i są asertywni" [2, s. 216-217].

Praca nauczyciela uzależniona jest od wartości i dążeń ludzkich. Jej celem jest pomoc uczniom. Zadaniem współczesnego nauczyciela jest nie tylko wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności samokształceniowe, ale również przygotowanie młodego człowieka do samodzielnego kierowania rozwojem swojej osobowości, do podejmowania wartościowych celów i żądań życiowych. Nauczyciel powinien inspirować młode pokolenie do kontynuowania nauki przez całe życie, w pracy i poza pracą. Ma więc do spełnienia poważne zadania. Od niego w dużej mierze zależy proces kształtowania jednostek odpowiedzialnych za los innych ludzi. Dlatego nauczyciel powinien być dziś przewodnikiem dla młodego pokolenia, powinien pełnić rolę tłumacza różnych możliwości wyboru dróg własnego rozwoju przez wychowanków, powinien uczyć ich sposobów radzenia sobie z tym, co przynosi współczesna rzeczywistość. Taki nauczyciel może działać na rzecz zmiany rozwojowej.

Biorąc pod uwagę nową wizję pracy pedagogicznej nauczyciela można przyjąć, że ewolucja jego roli zawodowej zmierza w dwóch zasadniczych kierunkach. Pierwszy polega na przechodzeniu od dotychczasowej roli odtwórcy, realizującego zadania edukacyjne na podstawie gotowych programów, planów i scenariuszy, do roli twórcy, urzeczywistniającego własne koncepcje i pomysły

pedagogiczne. Drugi – na przechodzeniu od roli prowadzącego, kierującego i dyrektywnego wobec uczniów do roli wspierającego i wspomagającego ich rozwój.

Wnioski. Edukacja XXI wieku wymaga nowej szkoły. Znane od wieków zjawisko nienadążania szkoły za życiem we współczesnych czasach uległo ogromnemu nasileniu. Szkoła współczesna stanęła wobec nowych, dotąd niespotykanych wyzwań, które przenoszą się również na nauczyciela. Nauczyciel będąc kluczowym, choć nie jedynym, ogniwem całej szkolnej edukacji musi również podejmować owe wyzwania. Można powiedzieć, że zawód nauczyciela to zawód nieustannych wyzwań i zmian. Od ich podejmowania zależy między innymi efektywność pracy nauczyciela, a więc i szkoły.

Bibliografia:

1. *Delors J.* Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku. Edukacja, jest w niej ukryty skarb, SOP wyd. UNESCO, Warszawa 1998.
2. *Denek K.* Ku dobrej edukacji, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń. – Leszno, 2005.
3. *Duraj K.* Nowakowa, Nauczyciel: kultura – osoba – zawód, Kielce 2002.
4. Edukacja narodowym priorytetem. Raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w PRL. – Warszawa : Kraków 1989.
5. *Pomykało W.* Encyklopedia Pedagogiczna pod red. – Warszawa, 1993.
6. *Furmanek W.* Polskie szkolnictwo wyższe w europejskiej przestrzeni cywilizacyjnej, [w:] Szkolnictwo wyższe w Europie i w Polsce w świetle założeń i realizacji Procesu Bolońskiego, red. E. Kula, M. Pekowska. – Kielce, 2004.
7. *Korczyński S.* Nauczyciel w procesie przemian, [w:] Nauczyciel epoki przemian, red. S. Kolczyński. – Opole 2004.
8. *Kuźma J.* Nauczyciel szkoły przyszłości – różne orientacje, koncepcje i opinie, [w:] Współczesność a kształcenie nauczycieli. – Warszawa, 2000.
9. *Kwiatkowska H.* Pedeutologia, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne. – Warszawa, 2008.
10. *Miłkowska G.* Olejniczak, Edukacja nauczycieli a reforma oświaty, Kultura i Edukacja 1998, nr 4.
11. *Muszyński H.* Nauczyciel wobec współczesnych wyzwań i współczesności [w:] Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Obszary sporów, poszukiwań, wyzwań i doświadczeń w kontekście zmian oświatowych, red. naukowa Danuta Waloszek, Centrum Edukacyjne Bliżej Przedszkola. – Kraków, 2010.
12. *Piotrowiak E.* Przygotowanie nauczycieli do realizacji idei podmiotowości we współczesnej szkole [w:] / E. Kubiak. – Szymborska (red.) Podmiotowość w wychowaniu. Między ideą a rzeczywistością. – Bydgoszcz, 1999.

ВИШНЕВСЬКА ЄВА. Функції і професійні завдання сучасних вчителів у Польщі.

У статті акцентується увага на тому, що перетворення, які відбуваються в польській школі, зумовлюють нові завдання і обов'язки вчителя. Змінюється характер педагогічної роботи, а, отже, і професійна роль педагога. Еволюція його професійної діяльності відбувається у двох основних напрямках. Перший полягає в переході від нинішньої, що передбачає виконання готових програм, планів і сценаріїв, до творчої ролі, коли стає реальністю реалізація власних освітніх концепцій та ідей. Другий – в переході від ролі ведучого, який направляє і видає вказівки до ролі помічника студентів, який сприяє їхньому розвитку.

Ключові слова: освіта, школа, вчитель, професійна роль, професійні функції і завдання.

VISHNEVSKA EVA. *Functions and professional duties performed by modern teachers in Poland.*

The article focuses on the fact that the transformation Polish schools are undergoing various changes resulting in new tasks and duties being assigned to modern teachers. The teaching profession is being transformed, and so is the role occupied by contemporary teachers. This evolution is moving in two directions; one of them consists in teachers evolving from imitators using ready curricula and plans into creators applying their own concepts and adopting their own pedagogical solutions. The other one consists in teachers becoming more and more supportive of their students' development rather than overbearing with their charges.

Keywords: *education, school, teacher, professional role, professional functions and duties.*